



РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29

18 вересня 2023 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 43

Відповідно до частини першої статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат. Частина друга цієї норми передбачає, що положення про апарат суду розробляється на підставі типового положення про апарат суду, затвердженого Державною судовою адміністрацією України (далі – ДСА України) за погодженням із Вищою радою правосуддя.

Згідно із частиною першою статті 152 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» ДСА України розробляє та затверджує за погодженням із Вищою радою правосуддя Типове положення про апарат суду.

Пунктом 14 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» встановлено повноваження Вищої ради правосуддя погоджувати Типове положення про апарат суду.

Типове положення про апарат суду затверджено наказом ДСА України від 8 лютого 2019 року № 131 за погодженням із Вищою радою правосуддя (рішення від 17 січня 2019 року № 140/0/15-19) (далі – Типове положення про апарат суду).

Рішенням від 25 січня 2022 року № 80/0/15-22 Вища рада правосуддя погодила зміни до Типового положення про апарат суду.

Зазначеними змінами, зокрема, абзац четвертий пункту 9 Розділу III викладено у новій редакції: «Керівник апарату місцевого, апеляційного суду може мати заступника, якщо кількість працівників апарату перевищує 75 осіб».

Уносячи зміни до Типового положення про апарат суду ДСА України жодним чином не обґрунтувала ні законодавчими нормами, ані будь-якими експертними чи науковими висновками необхідність прийняття таких змін, також не зрозуміло, у який спосіб визначена кількість працівників апарату суду у 75 осіб.

У той же час, рішенням Ради суддів України від 11 червня 2021 року №22 було погоджено проект типової структури апарату місцевого господарського, адміністративного суду та нормативи кадрового забезпечення судів.

Так, відповідно до погодженої вказаним рішенням Ради суддів України структури апарату місцевого спеціалізованого (господарського, окружного адміністративного) суду згідно з вимогами Типового положення про апарат суду, затвердженого наказом ДСА України від 08.02.2019 № 131, було

передбачено, що «керівник місцевого суду може мати двох заступників, якщо кількість працівників апарату суду перевищує 50 осіб».

Погодженими Вищою радою правосуддя змінами передбачається скорочення посад усіх заступників керівників апаратів судів у судах, де кількість працівників апарату становить 75 осіб та менше, а, окрім того, скасовується положення, відповідно до якого керівник апарату суду може мати двох заступників.

В той же час структура та апарати судів України наразі сформовані відповідно до Типового положення про апарат суду, затвердженого наказом ДСА України від 08.02.2019 № 131.

Відповідно до абзацу четвертого абзацу 9 Розділу III Положення питання визначення кількості заступників керівника апарату суду врегульовано таким чином «Керівник апарату місцевого, апеляційного, вищого спеціалізованого суду може мати двох заступників, якщо кількість працівників апарату суду перевищує 50 осіб. У місцевих загальних судах кількість заступників може дорівнювати кількості віддалених робочих місць, в яких утворюються відокремлені структурні підрозділи (окремні посадові особи за напрямками діяльності) цих судів».

Отже, погоджені зміни також передбачають скорочення посад заступників керівників апаратів судів в судах, у яких утворено віддалені робочі місця.

Як вищий орган суддівського самоврядування Рада суддів України, відповідно до повноважень, визначених пунктом 8 статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», зокрема, розробляє та організовує виконання заходів щодо поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів; здійснює контроль за організацією діяльності судів; звертається з пропозиціями щодо питань діяльності судів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; здійснює інші повноваження, визначені законом.

Після погодження Вищою радою правосуддя змін до Типового положення про апарат суду до Ради суддів України, як зокрема і до Вищої ради правосуддя, почали надходити звернення від судів з пропозиціями переглянути погоджені зміни до Типового положення про апарат суду.

За результатами розгляду цих звернень 28 січня 2022 року Радою суддів України прийнято рішення № 6 про звернення до Вищої ради правосуддя з клопотанням переглянути або скасувати рішення від 25 січня 2022 року № 80/0/15-22 в частині погодження змін до Типового положення про апарат суду; Державній судовій адміністрації України погодити проект змін до Типового положення про апарат суду з Радою суддів України.

Вказане рішення з супровідним листом від 28 січня 2022 року Радою суддів України було надіслано до Вищої ради правосуддя з клопотанням переглянути або скасувати своє рішення від 25 січня 2022 року № 80/0/15-22 в частині погодження змін до Типового положення про апарат суду та Державної судової адміністрації України з пропозицією погодити проект змін до Типового положення про апарат суду з Радою суддів України, а до розгляду Вищою радою правосуддя питання про перегляд або скасування рішення від 25 січня 2022 року № 80/0/15-22 в частині погодження змін до Типового положення про апарат суду утриматися від затвердження погоджених змін.

Крім того, 27 квітня 2023 року за № 9рс-198/23-вих. Рада суддів України звернулася до Вищої ради правосуддя з проханням повідомити позицію Вищої ради правосуддя щодо перегляду або скасування свого рішення від 25 січня 2022 року № 80/0/15-22 в частині погодження змін до Типового положення про апарат суду.

Листом від 10 травня 2023 року № 4090/0/9-23 Вища рада правосуддя повідомила Раду суддів України, зокрема про те, що у разі надходження до Вищої ради правосуддя від ДСА України для розгляду та погодження змін до Типового положення про апарат суду вони будуть розглянуті Вищою радою правосуддя в порядку, визначеному законом.

Погодженні рішенням Вищої ради правосуддя від 25 січня 2022 року № 80/0/15-22 зміни до Типового положення про апарат суду були затверджені наказом ДСА України від 14.08.2023 № 385, який набирає чинності з дня, наступного за днем його видання, крім абзаців другого та третього підпункту 3 пункту 1 цього наказу, які набирають чинності з 01 січня 2024 року.

На сьогоднішній день до Ради суддів України, як і до Вищої ради правосуддя, Державної судової адміністрації України знову почали надходити численні звернення від місцевих загальних судів з проханням вжити заходів для поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів в частині недопущення скорочення посади заступника керівника апарату суду.

Рада суддів України не може погодитися з позицією судів, що погоджені Вищою радою правосуддя та затверджені ДСА України зміни до Типового положення про апарат суду жодним чином не сприятимуть поліпшенню стану організаційного забезпечення діяльності судів, створенню гарантій для судів у забезпеченні мінімальної, обгрунтованої кількості основних працівників суду, без яких є неможливим процес здійснення судочинства.

Також, Рада суддів України не може погодитися з обгрунтуванням необхідності прийняття таких змін, що виведення керівних посад апаратів судів зумовлено недофінансуванням судової системи, а зменшення кількості керівних посад апаратів судів запропоновано як винятковий захід для забезпечення належної оплати праці, збереження кваліфікованих кадрів (помічників суддів, секретарів судового засідання), які беруть участь у правосудді. Фактично з наведеного вбачається, що обгрунтування наявності у суді посади заступника керівника апарату зводиться виключно до економії коштів.

Рада суддів України вважає, що шкода від зазначених змін до Типового положення про апарат суду для належної організації забезпечення діяльності судів буде значно більшою і зовсім невілюватиме вигоду від коштів, які будуть заощаджені за рахунок скорочення посад заступників керівників апаратів, а вирішення у такий спосіб питань щодо економії коштів у зв'язку одвічним недофінансуванням судової влади в цілому не виправдає очікувань і призведе лише до погіршення діяльності місцевих загальних судів та забезпеченні доступу громадян до правосуддя.

Також, у своєму рішенні від 28 січня 2022 року № 6 Рада суддів України наголошувала, що у демократичному суспільстві суди мають функціонувати відповідно до стандартів продуктивності та ефективності судових процедур,

якості судових послуг та очікувань громадян – учасників судових проваджень. У цьому розумінні робота суду є найбільш ефективною, якщо її основою є певні стандарти якості.

Основою таких стандартів є суспільні очікування щодо якості надання судових послуг, до яких, зокрема належить і організаційне забезпечення роботи суду, що здійснюється (забезпечується) його апаратом.

Так, відповідно до частини першої статті 155 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат, який очолює керівник апарату. І саме від ефективної роботи апарату суду залежить діяльність всього суду, його продуктивність, ефективність судових процедур та якість наданих судових послуг.

В судах керівники апаратів та їх заступники – це посадові особи, які мають визначене Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та Типовим положенням про апарат суду коло обов'язків. Заступники керівника апарату суду є контролюючою ланкою між керівником апарату суду та структурними підрозділами суду. Робота заступника керівника апарату суду дозволяє керівнику апарату суду належним чином визначити результативність та ефективність виконання державними службовцями суду поставлених перед ними завдань, планувати їх кар'єру та вживати заходи підвищення їх кваліфікації.

У разі відсутності керівника апарату його обов'язки виконує заступник керівника апарату суду, що в свою чергу сприяє безперервній роботі та належному функціонуванню суду, враховуючи їх взаємодію та взаємозамінність.

Тож суди першої інстанції, оскільки чисельність працівників апарату суду майже у всіх є меншою ніж 75 осіб, поставлені вказаними змінами перед фактом скорочення висококваліфікованих працівників з посад заступників керівника апарату суду.

Як наслідок, скорочення посад заступників керівника апарату суду негативно вплине на якість роботи суду, призведе до негативних змін в налагоджену організацію роботи суду та співпрацю структурних підрозділів, дезорганізує роботу відділів, оскільки втратиться контролююча ланка між керівником апарату та структурним підрозділом суду, позаяк керівник апарату суду не зможе самостійно вживати необхідних заходів контролю щодо усіх працівників апарату суду в умовах надмірного навантаження, безпосереднього виконання ще й своїх посадових обов'язків.

Окрім того, внесеними до Типового положення про апарат суду змінами не враховано, що керівник апарату суду не матиме можливості покласти виконання своїх обов'язків (у випадку відпустки, лікарняного, відрядження тощо) на працівника апарату суду рівнозначної посади.

Таким чином, недосконале правове врегулювання питань покладення обов'язків відсутнього керівника апарату суду у поєднанні із необґрунтованим скороченням посад заступника керівника апарату суду безперечно створить істотні перешкоди у безперебійності відправлення правосуддя судами, негативно позначиться на строках розгляду судових справ, а отже і погіршить доступ громадян до суду.

Також, Рада суддів України у своєму рішенні від 28 січня 2022 року № 6 звертала увагу, на те, що у зв'язку з відсутністю однозначного вирішення

законодавцем питання кількості посад заступників керівника апарату суду такі питання необхідно вирішувати за загальноприйнятним та загально визнаним правилом, а саме, у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, слід застосовувати закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права).

Так, частиною десятою статті 20 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» врегульовано питання визначення кількості заступників голови суду: «у суді, кількість суддів у якому перевищує десять суддів, може бути обраний один заступник голови суду, а в суді, кількість суддів у якому перевищує тридцять суддів, - не більше двох заступників голови суду».

Отже, такий підхід до вирішення питання щодо визначення кількості посад заступників керівника апарату суду є найбільш логічним і може бути (хоча і не обов'язково) врегульовано подібним чином.

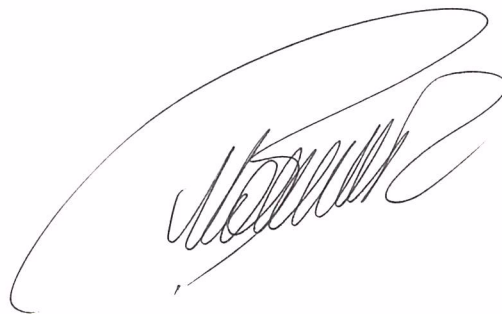
Заслухавши та обговоривши інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. щодо опрацювання проекту змін до Типового положення про апарат суду, відповідно до статті 133 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Положення про Раду суддів України, затвердженого X позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (із подальшими змінами), Рада суддів України

вирішила:

1. Інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. щодо опрацювання проекту змін до Типового положення про апарат суду взяти до відома.

2. Державній судовій адміністрації України підготувати проект змін до Типового положення про апарат суду в частині визначення кількості посад заступника керівника апарату суду виходячи з аналогії закону, врегулювавши питання визначення кількості посад заступників керівника апарату суду відповідно до частини десятої статті 20 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

**Голова
Ради суддів України**



Б.С. Моніч